

Saneringsverbond

Onderwerp: Beheercomité 4

Datum: 20/04/2023

Deelnemers:

- Gemeente Zwijndrecht
- Zwijndrecht Gezond
- OVAM
- VMM
- INBO
- Departement Omgeving
- Lantis
- Natuurpunt Waasland
- Bond Beter Leefmilieu
- AZG
- Common Ground
- Te gast: Onderzoeksteam UA – UHasselt Fytoremediatie

Beheercomité 4

Agendapunt	Vorbereiding
Goedkeuring verslag zitting 13/03/2023	Voorzitter
Stand van zaken Europees verbod op PFAS	Departement Omgeving
Toelichting AZG: gezondheidsnormeringen	AZG
Opvolging: <ul style="list-style-type: none">- Fytoremediatie- Optimaal gebruik van bestaande programma's en subsidies- BBO zone 1+2	INBO + onderzoeksteam UA- UHasselt; Departement Omgeving; OVAM
Openbaarheid van informatie en toegankelijkheid voor derde	Voorzitter
Varia	

1. Goedkeuring verslag zitting 13/03/2023

Het verslag van 13/03/2023 kreeg enkele opmerkingen. Gezien de veelheid aan opmerkingen worden deze verwerkt tegen volgende zitting van het Beheercomité.

2. Stand van zaken Europees verbod op PFAS

Op vraag van het Beheercomité geeft departement Omgeving een toelichting over de voorgenomen Europese restrictie inzake PFAS.

In de presentatie wordt het proces gekaderd om tot een dergelijke EU-restrictie te komen. Momenteel is er hierover nog geen bepaling van een Vlaams/Belgisch standpunt aangezien het voorgestelde nog een belangrijk proces moet doorlopen volgens de REACH-Verordening (zie verder – zie slide 11). Wel is België al jaren vragende partij voor een inzake PFAS verregaande uitfasering van niet-essentiële toepassingen. Binnen ons land valt de besluitvorming inzake dergelijke restricties onder het REACH-Samenwerkingsakkoord waarvan ook het Vlaamse Gewest deel uitmaakt (zie daarbij de centrale rol van het BE Comité REACH - zie o.a. de BE input in de momenteel nog lopende publieke consultatie en de verdere aanpak geschetst in de slides).

Er vallen ongeveer 10.000 stoffen onder de in de voorgestelde restrictie gehanteerde definitie van PFAS. Binnen deze stoffen wordt een onderscheid gemaakt tussen welke stoffen wanneer een verbod zullen worden opgelegd ((bepaalde groepen van stoffen zullen nog een aantal jaren (5 jaar – soms zelfs 12 jaar) kunnen blijven afwijken van de voor de PFAS-groep bepaalde restrictie en dus nog beschikken over een transitieperiode)).

Na de toelichting werden enkele vragen gesteld en opmerkingen geformuleerd:

- Wat is het percentage van stoffen dat bestreden wordt op korte termijn?
 - o Departement Omgeving: Dit is momenteel nog moeilijk te zeggen en de opinie van het SEAC (<https://echa.europa.eu/nl/about-us/who-we-are/committee-for-socio-economic-analysis>) zal hierover bijkomende gegevens en inzichten opleveren, wel zou door de aard van de stoffen die op korte termijn (o.a. consumentenartikelen) onder de ban zouden vallen, de blootstelling aan PFAS in grote mate verminderen. Daarenboven zullen strikte vergunningen en de handhaving ervan ten aanzien van het toegelaten gebruik van PFAS nog diverse jaren een belangrijke rol vervullen voor het beperken van de impact ervan.
- Hoe wordt er omgegaan met afvalstromen?
 - o Departement Omgeving: Omgang met afvalstromen is blijvend van belang, zelfs als de ban al van toepassing is. Binnen afvalmanagement en emissiereductie worden enkele zaken onderzocht.
- Er lopen op dit moment gezondheidsonderzoeken. Hoe dragen deze bij tot het proces?
 - o Departement Omgeving: Er wordt input verzameld die kan bijdragen tot de correcte beoordeling van de impact op de gezondheid. In dit kader wordt informatie van Vlaamse inspanningen die al beschikbaar is, meegenomen in de BE reactie voorzien naar aanleiding van de vanaf 22/03/2023 opgestarte publieksraadpleging (zie slides).
- Welke kanalen worden er gebruikt om input te ontvangen:
 - o Departement Omgeving: het 'REACH restriction process' zelf, daarnaast wetenschappelijke publicaties en PARC-programma (lopend Europees project), zie ook de aanpak op BE vlak hierbij inspelend op de EU-besluitvorming inzake deze restrictie.
- Welke Europese instellingen zijn hierbij betrokken?
 - o Departement Omgeving: dit loopt via een procedure in het kader van de REACH-Verordening (restriction process). De eindbeslissing inzake de finale aanname van een dergelijke REACH-restrictie ligt bij de Europese Commissie. De Commissie dient daarbij de EU-Lidstaten te betrekken via het REACH Comité (in de slides afgekort: REACH Cee) (zie in de ppt m.n. slide 11 en de daar

laatst aangegeven fase – zie inzake de voorziene timing verder ook slide 20). Daarbij is er geen betrokkenheid van Europees Parlement en Europese Raad voorgeschreven. Maar vanuit die hoek kunnen er natuurlijk wel steeds vragen worden gesteld.

3. Toelichting AZG: kadering MGAG; lopende en toekomstige studies en plannen

Op vraag van het Beheercomité geeft AZG een toelichting over de lopende en toekomstige gezondheidsstudies en plannen. De 5 km zone rond 3M is een milieugezondheidskundig aandachtsgebied. Dergelijke zones worden systemisch benaderd: er wordt gekeken van bron naar effect. Echter is het moeilijk om een direct oorzakelijk verband tussen PFAS-blootstelling en gezondheidseffecten op te merken gezien ook vele andere factoren (zoals levensstijl factoren) een invloed hebben op de gezondheidseffecten (multicausaliteit) – wat niet wil zeggen dat er geen risico's of gezondheidsimpact van PFAS zijn (integendeel) Tijdens humane biomonitoringonderzoeken worden (delen van) de hele keten van bron tot effect in kaart gebracht om hier beter zicht op te krijgen. De doelen die voldaan moeten worden om humane biomonitoring in te zetten, werden toegelicht.

Daarna worden de lopende en toekomstige acties vanuit AZG overlopen en kort besproken onderverdeeld in korte en toekomstige, lange termijn studies:

- Korte termijn (lopende of op te starten in de nabije toekomst):
 - o Uitbreiding HBM Jongerenstudie: gecombineerde blootstelling aan milieupolluenten en PFAS
 - o Grootschalig bloedonderzoek PFAS
 - o Gezondheidseconomische impactevaluatie
 - o Koppeling PFAS – elektronisch medisch dossier (EMD)
 - o Preventiewerkers PFAS: onderdeel van het medisch milieukundig netwerk: in dienst bij en onderdeel van de logo's (lokaal gezondheidsoverleg)
- Lange termijn:
 - o Longitudinale epidemiologisch onderzoek
 - o Health surveillance

Na de toelichting werden enkele vragen gesteld en opmerkingen geformuleerd:

- Is duidelijkheid verschaffen bij de burger ook één van de doelen. Dergelijke problematiek heeft namelijk impact op het mentaal welzijn van de burgers. Het zou dus zeker een meerwaarde zijn om mensen die hier hebben gewoond in het verleden ook toegang te geven tot de onderzoeken.
 - o AZG: er zal eerst gekeken worden naar de tussentijdse resultaten van de mensen die hier nu wonen. Via interim-analyses zal in het najaar bekeken worden onder welke voorwaarden voormalige inwoners toegelaten worden. Voor ongerustheid bij individuen kan er persoonlijk een algemene screening gebeuren, die ook zonder PFAS-analyse gedaan kan worden bij de huisarts (vb. bepaling cholesterol) – in ons gezondheidszorgsysteem kan je indien je je specifiek ongerust maakt over een aantal gezondheidsklachten altijd bij een arts terecht. Er wordt ook een opleiding

voorzien bij de huisartsen en andere medische professionals binnen de regio, zodanig dat ze daarop kunnen anticiperen en weten hoe individuele PFAS-resultaten te interpreteren.

- Hoe worden kwetsbare doelgroepen bereikt?
 - o AZG: Medische milieukundigen (MMK's) en de preventiewerker PFAS weten welke doelgroepen kwetsbaar zijn en moeilijk te bereiken. Ze staan ook in om de onderzoeken tot bij hen te brengen. Deze collega's zijn op het terrein aanspreekbaar.
- Wordt er gekeken naar gelijkaardige projecten, zoals bijvoorbeeld in Michigan?
 - o AZG: Het doornemen van de eerste tussentijdse resultaten van de Michigan PFAS Exposure and Health Study (MiPEHS) is iets wat op de planning staat. Maar we kijken zeker naar ervaring uit de VS. De vingerprik methode die zal worden toegepast bij jonge kinderen is bijvoorbeeld een Amerikaanse techniek, reeds methodologisch gevalideerd, maar nog klinisch te valideren. (NB. vooralsnog is de vingerprikmethode financieel niet voordeliger dan de reeds gevalideerde methode voor veneuze bloedafname.) Dus, om deze te kunnen toepassen is er nog een klinische validatie nodig (in Europa) waarbij een wetenschappelijke adviesgroep, met onder andere experts uit verschillende landen, betrokken is.

4. Opvolging

a. Fytoremediatie

Er werd een toelichting gegeven door het aangesteld onderzoeksteam vanuit Universiteit Antwerpen en Universiteit Hasselt over de aanpak van dit onderzoeksproject. Het onderzoeksproject is onderverdeeld in 5 werkpakketten:

- WP1: literatuurstudie
- WP2: labo testen
- WP3: pot testen
- WP4: veld testen: living labs op akkers, tuinen en natuurgebied.
- WP5: socio-ecologisch luik: optimale betrokkenheid met burgers om een handelingsperspectief mee te geven
- WP6: biomassa destructie en economisch verdienmodel

Na de toelichting werden enkele vragen gesteld en opmerkingen geformuleerd:

- Bermen zijn ook een mogelijke locatie, worden deze ook meegenomen?
 - o Onderzoeksteam: deze komen aanbod in het living lab natuurgebied (Blokkersdijk)
- Is er ook contact geweest met Biotech en hun testcases?
 - o Onderzoeksteam: De inzichten van dit project wordt meegenomen in WP6.
- De betrokkenheid van burgers gaat verwachtingen creëren. Zwaar verontreinigde gronden komen niet in aanmerking. Hoe gaan de spelregels worden vastgelegd om verwachtingen en frustraties te vermijden.
 - o Onderzoeksteam: Er zal een terreinbezoek plaatsvinden in oktober. Zware vervuiling zal inderdaad niet aan de orde zijn, minder zware vervuiling wel.
- Velt wordt aangegeven als een potentiële partner voor het betrekken van burgers.

- Hoe verloopt de afstemming met de saneringsprojecten van 3M?
 - o OVAM: Er zijn geen testcases in zone 1 (enkel zone 2) omdat de vervuiling daar te zwaar is voor niet-invasieve technieken. 3M moet daar zoveel mogelijk kunnen doorgaan met hun saneringswerken. Het BSP kan eventueel wel aangepast worden en cours de route wanneer er nieuwe betere saneringstechnieken beschikbaar zijn.

Advies vanuit het BC

- Het stroomlijnen van de communicatie aan bewoners van de Site en andere geïnteresseerden over alle onderzoeken is van belang. Hierbij dient ook 3M een duidelijk perspectief te bieden door het opmaken van een masterplan voor de sanering.

b. Optimaal gebruik van bestaande programma's en subsidies

Binnen het departement Omgeving heeft de bevoegde dienst bekeken of er lopende programma's zijn via dewelke een subsidie voor de betrokken milieu- en burgerbewegingen mogelijk is (voor het dekken van personeelskosten van de betrokken organisaties). Momenteel is er geen geschikt programma dus wordt bekeken of een nieuwe subsidie kan opgestart worden. Hierover zal eind april meer duidelijkheid zijn. Indien dit kan zal die nog wel enige tijd vragen alvorens men hiervan gebruik kan maken. Daarnaast is er in het saneringsverbond ook sprake van een werkingssubsidie. Departement Omgeving is in overleg met de betrokken overheden om te bekijken waar die kan ondergebracht worden en dus aangevraagd kan worden.

c. BBO zone 1+2

3M heeft eind maart een aangepast beschrijvend bodemonderzoek aangeleverd. Dit rapport volgt na de beslissing van de OVAM tot niet-conformverklaring van het rapport van 30 december 2022. De OVAM zal dit rapport beoordelen.

Er is aan 3M een besluit tot voorzorgsmaatregel opgelegd. Er moet in zone 1B en zone 2 bijkomend gecommuniceerd worden over de no-regretmaatregelen aangezien de kennis daarover bij de inwoners van de site beperkt blijkt. Daarnaast moet 3M kritische blootstellingsroutes onderzoeken: wie wordt er op dit moment nog blootgesteld, bijvoorbeeld door kippen, eieren, ... zodanig dat er kan bepaald worden waar er op korte termijn bijkomende maatregelen genomen moeten worden in afwachting van de bodemsanering.

5. Openbaarheid van informatie en toegankelijkheid voor derde

Volgend op mailverkeer vanuit burgers over de activiteiten van het beheercomité wordt er een overleg vastgelegd tussen voorzitter/ondervoorzitter en secretariaat om enkele voorstellen rond toegankelijke informatie te bespreken. Dit wordt teruggekoppeld tijdens volgende zitting van het Beheercomité.

6. Varia

a. Omgevingsvergunning 3M – lozing ultrakorte keten PFAS

Door de nieuwe normeringen en verbetering van analysetechnieken heeft 3M een omgevingsvergunning ingediend voor het lozen van deze korte ketens in de Schelde. Het dossier is in behandeling bij VMM en andere adviserende instanties. Tegen half mei/eind mei moet er advies worden geformuleerd. Het openbaar onderzoek loopt tot 5 mei.